

Sistem da furmaziun en Svizra

Ils fatgs da furmaziun en in pajais pluriling e federalistic

■ Il sistem da furmaziun en la Svizra sco stadi pluriling e federalistic è caracterisà d'ina gronda francaziun locala, regiunala e chantunala. La preschentaziun dad oz dat ina survista dals differents stgalims da furmaziun: scolina e stgalim primar, stgalim secundar I, stgalim secundar II, stgalim terziar e furmaziun supplementara. Las infurmaziuns derivan dal Server svizzer da la furmaziun (educa.ch) e da la Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP). La responsabladad per ils fatgs da furmaziun en Svizra han en emprima lingia ils 26 chantuns. Ensem cun las vischnancas finanzieschan quels radund 87% (2005) da las incumbensas da furmaziun publicas.

Secturs che dovran soluziuns naziunals unitaras (p.ex. las structuradas da scola e las finamiras da furmaziun, la reconuschientscha da diploms) vegnan reglads sin

plau naziunal tras la CDEP (p.ex. plans d'instrucziun tenor regiuns linguisticas).

La collavuraziun dals chantuns vegn per regla reglada en contracts interchantunals giuridicamain liants (cunvegns interchantunals, concordats).

Il sectur postobligatoric (gimnasis, furmaziuns professiunals e scolas autas) tgeran la Confederaziun ed ils chantuns sco partenaris.

Ils fatgs da furmaziun svizzers èn caracterisads d'ina gronda permeabilitad: i dat differents vias d'entrar u da midar en ina scolaziun u en ina scola sco er da prender suenter ina scolaziun.

La reconuschientscha dals diploms è garantida en tut la Svizra, ed uschia er la mobilitad naziunala ed internaziunala.

Scolina e scola primara

Per las scolinas e la scola obligatorica èn ils chantuns responsabls. Els fixeschan ils plans d'instrucziun ed ils uraris e decidan davart ils meds d'instrucziun. Las vischnancas organischan il manaschi da scola. La frequentaziun da la scola publica obligatorica (incl. scolina) è gratuita per tut ils uffants. Las bleras scolaras ed ils blers scolaras (95%) en Svizra absolvan il stgalim prescolar e la scola obligatorica en las scolas popularas da lur vischnanca. 5% frequentan ina scola privata.

La scola obligatorica dura oz almain 9 onns e vegn dividida en il stgalim primar ed en il stgalim secundar I. En 15 chantuns èsi obligatoric da frequentar la scolina durant 1 u 2 onns. En la gronda part dals chantuns dura il stgalim primar 6 onns ed il stgalim secundar I 3 onns.

La scolina promova il svilup socioaffectiv, psicomotoric e cognitiv dals uffants ed als prepara per l'entrada en scola. Accentuads vegnan il svilup da l'indipendenza sco er las cumpetenzas persunalas, socialas e da la materia. L'instrucziun da las tecnicas culturalas (leger, sriver, far quints) è resalvada als plans d'instrucziun dal stgalim primar. En scolina vegnan però exercitadas las abilitads correspundentas sco preparaziun. Sco instruments per il giudicament en scolina vegnan duvrads fepls d'observaziun e discurs cun geniturs.

Las scolaras ed ils scolaras dal stgalim primar sviluppan e mussan lur pussaivladads intellectualas e creativas sco er corporalas ed artisticas. Els duain sviluppar in senn da responsabladad envers sasezs, envers l'ambient, envers lur conumans ed envers la societad e s'acquistar uschia enconuschientschas da basa e cumpetenzas da basa per la carriera da furmaziun persunala. Sin il stgalim primar vegnan per regla instruids ils suandants secturs spezial e roms: linguas; matematica; e scienzas naturalas; scienzas socialas ed umanas; musica, art ed art applitgà; moviment e sanadad.

En scola primara sa scuntan scolaras e scolaras cun differents stadis da svilup, cun differents capacitads da prestaziun cun differents derivanzas socialas e linguisticas sco er cun differents cumportaments. L'eterogenitad da prestaziun e da talent da las scolaras e dals scolaras sco er l'eterogenitad culturala da las classes è ina gronda sfida per la scola. Cun mesiras correspundentas garantescha la scola in emperer cuminaivel. Las scolaras ed ils scolaras pon profitar d'ina instrucziun differenziada ed individualisanta e vegnan sustegnids en moda individuala da las persunas d'instrucziun da la scola regulara u eventualmain da persunas spezialisadas (p.ex. pedagogas e pedagogs curativs da scola).

Stgalim secundar I

Per regla entran las scolaras ed ils scolaras durant il 12avel onn da vegliadetgna en il stgalim secundar I. Las prestaziuns a la fin dal stgalim primar sco er per part in examen d'admissiun decidan davart l'attribuziun ad in tscher nivel da prestaziun dal stgalim secundar I.

A l'entschatta d'ina lunga carriera scolastica.

FOTO: J. WEBER/PIXELIO

Sin il stgalim secundar I vegn dada in'istrucziun differenziada tenor differents models (model separà, model cooperativ u model integrà). Tut tenor chantun vegn manà in model per l'entir chantun ubain ch'il chantun surlascha a las vischnancas d'eleger tranter differents models.

Il stgalim secundar I promova il svilup e la furmaziun da la personalitad dals giuvenils ed als animescha d'emperer per vita duranta. El promova l'atgna responsabladad e l'atgna iniziativa ed envida da vesair e da schliar problems, da dumagnar conflicts e da lavurar individualmain u comunablamain. Ultra da quai prepara el per il stgalim secundar II.

Ils suandants secturs spezial e roms vegnan instruids sin il stgalim secundar I: linguas; matematica; scienzas naturalas; scienzas socialas ed umanas; musica, art ed art applitgà; moviment e sanadad; economia da chasa; instrucziun da tscherna da professiun e da preparaziun a la professiun. I na dat nagin examen final naziunal da la scola obligatorica e pia er nagin attestat final respectiv.

La midada dal stgalim secundar I al stgalim secundar II considereschan numerus giuvenils sco difficila. Per preparar ils giuvenils il meglier pussaivel sin questa midada, concepchan differents chantuns da nov ils onns finals dal stgalim secundar I ed han lantschà projects per optimar la situaziun. Per giuvenils che na cumenzan betg directamain ina furmaziun fundamentala professiunala u ina scola da cuntinuaziun dal stgalim secundar II, stattan a disposiziun purschidas transitoricas.

Stgalim secundar II

Suenter avair frequentà la scola obligatorica, passan ils giuvenils al stgalim secundar II. Quel vegn dividì en scolaziuns da furmaziun professiunala ed en talas da furmaziun generala. Ils studis da furmaziun generala vegnan fatgs a las scolas da maturitad gimnasiala ed a las scolas medias spezialisadas. Els na qualifitgeschan betg per la professiun e preparan per studis al stgalim terziar.

La gronda part dals giuvenils entra en la furmaziun fundamentala professiunala. Ins po tscherner tranter passa 230 emprendissads. Bleras qualificaziuns professiunals vegnan acquistadas en Svizra sin il stgalim secundar II, entant che las medemas qualificaziuns vegnan acquistadas en auters pajais sin il stgalim terziar. Uschia sa differenziescha il sistem svizzer da la gronda part dals systems da la furmaziun professiunala estra che sa basa bler pli fitg sin la scola. La furmaziun fundamentala professiunala vegn fatga per gronda part tenor il sistem dual: ina scolaziun pratica professiunala durant 3 fin 4 dis per emna en in manaschi d'emprendissadi vegn completada da l'instrucziun teoretica (roms da la furmaziun professiunala e roms da la furmaziun generala) durant 1 fin 2 dis per emna en la scola professiunala spezialisada.

Las scolas da maturitad gimnasiala preparan per cumenzar scolaziuns da cuntinuaziun sin il stgalim terziar, particularmain per il studi ad ina scola auta universitara. Dapi l'onn 1995 vegnan ils gimnasis manads tenor in sistem da roms d'elecziun cun roms fundamentals, cun in rom d'accent e cun in rom complementar, cun la pretensiun da far e da preschentar ina lavur da maturitad individuala pli gronda e cun in nov plan d'instrucziun general. A la fin da la scolaziun vegn fatg in examen da maturitad en l'emprima lingua naziunala, ina segunda lingua naziunala, matematica, il rom d'accent ed in ulteriur rom.

Scolas medias spezialisadas èn scolas da la furmaziun generala dal stgalim secundar II. Ellas porschan in'alternativa tar la maturitad professiunala e tar la maturitad gimnasiala cun preparar per ina furmaziun professiunala superiura, e quai sin la via da scola en ina moda datiers dal champ da professiun (sanadad, lavur sociala, pedagogia, comunicaziun, art applitgà e.a.). La scolaziun en ina scola media spezialisada vegn absolvada da circa 5% dals giuvenils.

Stgalim terziar e furmaziun supplementara

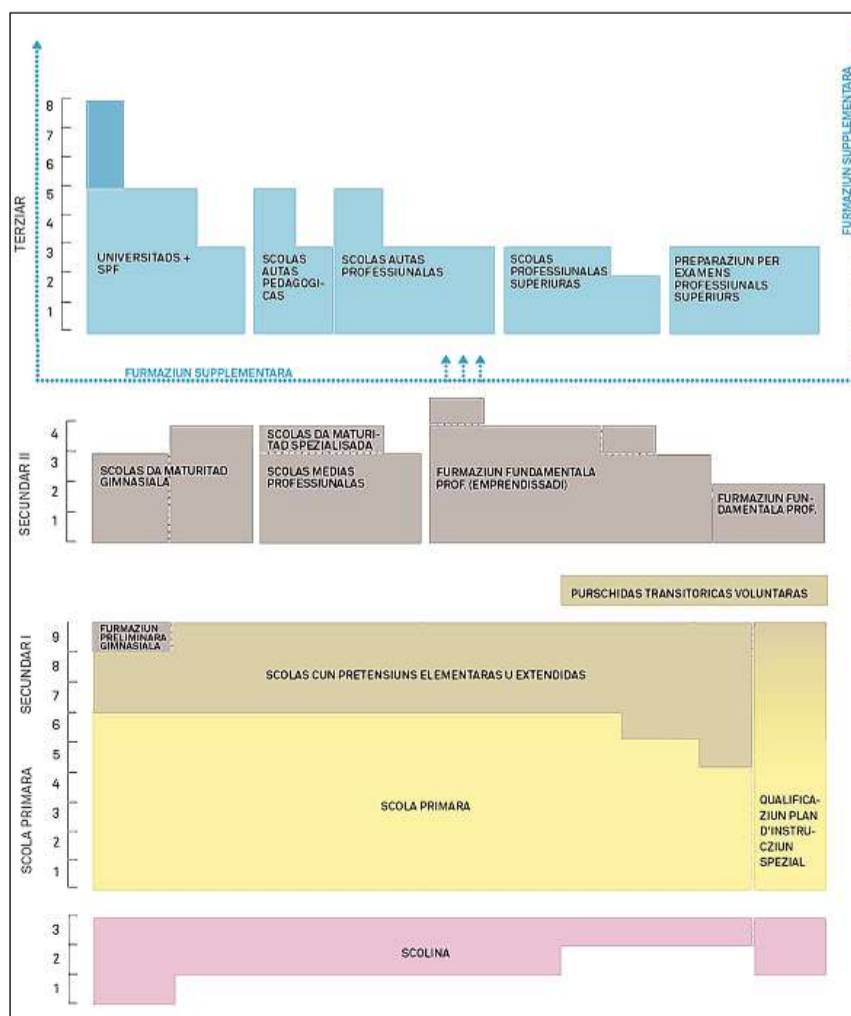
Al stgalim terziar porscha il sistem da furmaziun svizzer ina vasta paletta da scolaziuns e da studis che pon vegnir absolvids en il rom da la furmaziun professiunala superiura u ad ina scola auta. Tut tenor il tip da scola auta porschan las scolas autas differents studis d'ina orientaziun a la professiun ubain d'ina direcziun academica. La Svizra conuscha ils suandants tips da scolas autas: scolas autas spezialisadas; scolas autas da pedagogia; scolas autas universitaras.

Las scolas autas spezialisadas èn vegnidas fundadas a partir dals onns 1990. Ellas amplifitgeschan la purschida da las scolas autas cun scolaziuns e cun studis che s'orienteschan ad ina professiun. Scolas autas spezialisadas porschan scolaziuns ch'èn reconuschidas sin plaun federal per ils suandants secturs: tecnica; hotellaria e turissem; economia; agricultura e selvicultura; sanadad; fatgs socials; art, art applitgà e design; traffic e transport.

Las scolas autas da pedagogia èn responsablas per la scolaziun e per la furmaziun supplementara da las persunas d'instrucziun; ellas appartegnan tipologicamain a las scolas autas spezialisadas, ma ellas vegnan manadas auter. L'access regular è in attestat da maturitad gimnasiala.

En Svizra datti dusesch scolas autas universitaras reconuschidas: diesch universitads chantunals e duas scolas politecnicas federalas (SPF). Las scolas autas universitaras èn las scolas autas academicas tradiziunals che fan en emprima lingia perscrutaziun da basa – cuntrari a las scolas autas spezialisadas cun lur perscrutaziun che s'orientescha oravant tut a l'applicaziun. In studi da doctorat po mo vegnir absolvi ad ina scola auta universitara.

Sper ils stgalims e tips da scolas menziunads existan las purschidas da la furmaziun supplementara. Quellas servan a meglierar ed ad actualizar cumpetenzas, abilitads ed enconuschientschas existentas sco er a las orientar vers secturs e vers incumbensas novas ed a las amplifitgar il medemument. La furmaziun supplementara fa en emprima lingia part da l'atgna responsabladad da l'individui e vegn purtada per gronda part da privats. La Confederaziun ed ils chantuns intervegnan mo en quels secturs, dals quals las finamiras ed ils effects prendids en mira na vegnissan betg cuntanschids senza regulaziun correspundenta.

Il sistem da furmaziun svizzer en survista.

FUNTAUNA CDEP

La preschentaziun:

Dossier «Sistem da furmaziun en Svizra».

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=191
www.chatta.ch